

Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка
Кафедра оркестрового диригування

«ПОГОДЖУЮ»

Гарант освітньо-професійної програми, доцент

 Я. ОЛЕКСІВ

” 25 ” червня 2021 року

«ПОГОДЖУЮ»

Декан факультету оркестрових інструментів, доцент

 Т. ЛАЗУРКЕВИЧ

” 25 ” червня 2021 року

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної та навчальної роботи, професор

 ШІПІР

” 25 ” червня 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОРКЕСТРОВИЙ КЛАС

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Галузь знань	02 Культура і мистецтво
Спеціальність	025 Музичне мистецтво
Освітньо-професійна програма	«Музичне мистецтво»
Профілізація	«Флейта», «Гобой», «Кларнет», «Саксофон», «Фагот», «Труба», «Валторна», «Тромбон», «Туба», «Ударні інструменти»
Статус	Обов'язкова компонента циклу дисциплін фахової професійно-практичної підготовки (ОК 3.4.3)
Загальний обсяг	44 кредити ЄКТС (1320 годин)
Форма підсумкового контролю	Залік
Термін викладання	1-8 семестри
Факультет	Оркестрових інструментів
Форма навчання	Денна

Львів 2021 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «ОРКЕСТРОВИЙ КЛАС» для профілізацій : «Флейта», «Кларнет», «Гобой», «Фагот», «Саксофон», «Труба», «Валторна», «Тромбон», «Туба», «Ударні інструменти» (Духовий оркестр) з галузі знань 02 «Культура і мистецтво» зі спеціальності 025 «Музичне мистецтво» оновлена, відповідно до освітньо-професійної програми «Музичне мистецтво» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затвердженої Вченою Радою ЛНМА імені М. В. Лисенка від 26 травня 2021 року (Протокол № 1).

Розробник:

ГОРБАЛЬ Ярослав Миколайович – доцент кафедри оркестрового диригування, заслужений діяч мистецтв України

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри оркестрового диригування

від ”_23_” __червня____ 2021 р., протокол № __10__.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни - підготовка висококваліфікованих і всебічно розвинутих виконавців-інструменталістів, а також забезпечення базової практики у формуванні майбутніх диригентів і керівників духових оркестрів.

Основним завданням дисципліни є розвиток у студентів професійних навичок гри в колективі, їхнє ознайомлення з кращими зразками інструментальної та вокально-інструментальної музики, а також застосування набутих ними знань і навичок у майбутній педагогічній і виконавській діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Оркестровий клас» (Духовий оркестр) студент повинен **знати**:

- особливості та специфіку оркестрового виконавства,
- основні закономірності штрихових та артикуляційних засобів звукоутворення в оркестровій літературі,
- сучасні досягнення в галузі інструментального виконавства,
- особливості використання засобів музичної виразності на різних етапах розвитку світової і національної музичної культури,
- виконавський репертуар та спеціальну літературу,
- принципи редагування оркестрових партій.

В результаті навчання випускник повинен **вміти**:

- розуміти диригентські жести,
- досконало читати з листа оркестрові партії,
- розуміти зміст, форму та стиль музичного твору, спільно відтворювати його художню концепцію,
- володіти засобами виконавської виразності та технічною майстерністю,
- відчувати взаємозв'язок між власною оркестровою партією та оркестровими партіями всього колективу,
- поєднувати виконавську майстерність з виконавським осмисленням твору,
- орієнтуватися в різноманітних стилях і жанрах,
- постійно вдосконалювати необхідні вміння і навички гри в оркестрі, щоб набути потрібного досвіду професійного музиканта-виконавця колективу та різносторонньої творчої особистості.

2. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКИМИ ПОВИНЕН ОВОЛОДІТИ ЗДОБУВАЧ

2.1 Загальні компетентності (ЗК)

- ЗК1.**Здатність до спілкування державною мовою як усно, так і письмово
- ЗК2.**Здатність розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК3.**Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК4.**Здатність до розв'язання проблем.
- ЗК5.**Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК6.**Здатність до міжособистісної взаємодії.
- ЗК7.**Здатність до критики та самокритики.
- ЗК8.**Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК9.**Здатність до шанобливого й дбайливого ставлення до історичної спадщини і культурних традицій.
- ЗК10.**Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК12.**Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
- ЗК13.**Здатність працювати самостійно, виявляти ініціативу та лідерські якості.
- ЗК14.**Здатність до використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК15.**Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК16.**Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- ЗК17.**Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

2.2 Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

- СК1.**Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.
- СК2.**Здатність створювати та реалізовувати власні художні концепції у творчо-виконавській діяльності.
- СК3.**Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.
- СК4.**Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва.
- СК5.**Здатність демонструвати достатньо високий рівень виконавської майстерності.

СК6.Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.

СК7.Здатність володіти науково-аналітичним апаратом та використовувати професійні знання у практичній діяльності.

СК8.Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу.

СК9.Здатність застосовувати базові знання провідних музично-теоретичних систем та концепцій.

СК10.Здатність оперувати професійною термінологією.

СК11.Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі практичної діяльності.

СК12.Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.

СК13.Здатність демонструвати базові навички ділових комунікацій.

СК15.Здатність використовувати засоби масової інформації для просвітництва, популяризації та пропаганди досягнень музичної культури.

СК16.Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології музикознавчої, виконавської, композиторської, диригентської, педагогічної діяльності.

СК17.Здатність свідомо поєднувати інновації з усталеними вітчизняними та світовими традиціями у виконавстві, музикознавстві та музичній педагогіці.

2.3 Фахові спеціалізовані компетентності

1. Здатність здійснювати виконавську діяльність на базі професійних знань та навичок гри на музичному інструменті, оркестрової та ансамблевої гри під час репетиційної роботи та концертних виступів.
2. Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу у виконавській діяльності.
3. Здатність взаємодіяти з аудиторією в процесі донесення музичного матеріалу, вільно і впевнено репрезентувати свої ідеї (художню інтерпретацію) під час публічного виступу.
4. Здатність до поглибленого орієнтування в нотному репертуарному матеріалі, враховуючи стильові особливості та естетичні напрямки.
5. Володіння мистецтвом виразного інтонування, різноманітними засобами звукоутворення, мистецтвом фразування, артикуляцією, штрихами, динамікою з метою створення художнього образу.
6. Вміння грати у складі оркестрової групи та оркестрі в цілому.
7. Здатність до застосування принципів інструментування, транскрипції, аранжування та музичної обробки, вміння професійно застосовувати основи інструментознавства.
8. Здатність оволодіти технікою читання партитур для середнього та великого складів сучасних духових оркестрів.
9. Здатність застосовувати навички практичної роботи та керівництва духовим оркестром у диригентській діяльності.

3. ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

РН1. Демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність володіння інструментом (голосом) на належному фаховому рівні під час творчо-виконавської діяльності.

РН2. Володіти методами та навичками ансамблевої гри / хорового співу, репетиційної роботи та концертних виступів.

РН3. Демонструвати різні методики удосконалення творчо-виконавської діяльності.

РН4. Аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.

РН5. Відтворювати драматургічну концепцію музичного твору, створювати його художню інтерпретацію.

РН8. Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.

РН10. Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.

РН13. Демонструвати музично-теоретичні, культурно-історичні знання з музичного мистецтва.

РН14. Демонструвати аргументовані знання з особливостей музичних стилів різних епох.

4. РОЗПОДІЛ ДИСЦИПЛІНИ ЗА СЕМЕСТРАМИ, ГОДИНАМИ ТА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

НАЗВА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	Розподіл за семестрами			Кількість кредитів ECTS	Кількість годин						Розподіл аудиторних годин за курсами і семестрами							
	Екзамени	Заліки	Атестаційні		Загальний обсяг	Аудиторних			Самостійна робота	I курс		II курс		III курс		IV курс		
						Всього	у тому числі:			1	2	3	4	5	6	7	8	
	лекційні	індивідуальні	практичні				Семестри											
	Кількість тижнів в семестрі																	
	15																	
«Оркестровий клас» (Духовий оркестр)	-	1-8	-	44	1320	840	-	-	840	480	7	7	7	7	7	7	7	7

Розподіл годин та кредитів за курсами та семестрами

КУРС	СЕМЕСТРИ	Кількість кредитів ECTS	Кількість годин					Самостійна робота
			Загальний обсяг	Аудиторних				
				Всього	у тому числі:			
				лекційні	індивідуальні	практичні		
I		14	420	210		210	210	
	1	5	210	105		105	105	
	2	5	210	105		105	105	
II		10	300	210		210	90	
	3	5	150	105		105	45	
	4	5	150	105		105	45	
III		10	300	210		210	90	
	5	5	150	105		105	45	
	6	5	150	105		105	45	
IV		10	300	210		210	90	
	7	5	150	105		105	45	
	8	5	150	105		105	45	

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Практичні заняття

I курс

№	№ Теми	Тема	Кількість годин
1 семестр			
Змістовий модуль 1.			
1	Тема 1	Настроювання оркестру та його баланс. Ансамбль оркестрових та фактурних груп.	28
2	Тема 2	Форми репетиційної роботи та їх класифікація.	28
3	Тема 3	Методика вивчення і виконання оркестрових партій концертного та ритуального репертуару.	21
4	Тема 4	Основні принципи систематичного і послідовного вивчення музичного твору.	28
Разом			105
2 семестр			
Змістовий модуль 2.			

5	Тема 1	Основні виразові засоби в репетиційному процесі.	28
6	Тема 2	Музична виразність та їх види	28
7	Тема 3	Виконавська практика та сценічна культура	21
8	Тема 4	Музичні твори української та зарубіжної класики	28
Разом			105
Всього годин			210

II курс

№	№ Теми	Тема	Кількість годин
3 семестр			
Змістовий модуль 1. УКРАЇНСЬКА КЛАСИКА В ПЕРЕКЛАДЕННІ ДЛЯ ДУХОВОГО ОРКЕСТРУ.			
1	Тема 1	Твори великої форми Л.Колодуба.	28
2	Тема 2	Два оригінальних твори А.Кос-Анатольського.	28
3	Тема 3	Два концерти Д.Бортнянського перекладені на духовий оркестр.	21
4	Тема 4	Твір великої форми М.В.Лисенко Увертюра до опери «Тарас Бульба»	28
Разом			105
4 семестр			
Змістовий модуль 2. ЗАРУБІЖНА КЛАСИКА В ПЕРЕКЛАДЕННІ ДЛЯ ДУХОВОГО ОРКЕСТРУ.			
5	Тема 1	Інтродукція до опери	28
6	Тема 2	Ф.Шуберт «Незакінчена симфонія» частина 1	28
7	Тема 3	Дж.Россіні «Увертюра «Сорока злодійка» та Імре Кальман «Арія Сільви» з оперети Сільва для сопрано з оркестру	28
8	Тема 4	Довільна програма (до 20 хв).	21
Разом			105
Всього годин			210

III курс

№	№ Теми	Тема	Кількість годин
5 семестр			
Змістовий модуль 3. УКРАЇНСЬКА КЛАСИКА В ПЕРЕКЛАДЕННІ ДЛЯ ДУХОВОГО ОРКЕСТРУ.			

9	Тема 1	Два концерти Д.Бортнянського.	21
10	Тема 2	Погляд в Древній Київ А Білошицького.	21
11	Тема 3	Українські візерунки на теми українських народних пісень Я.Горбаль	21
12	Тема 4	Твори для забезпечення ритуалів.	21
13	Тема 5	Оркестрове дефіле на теми українських композиторів.	21
Разом			105
6 семестр			
Змістовий модуль 4 ЗАРУБІЖНА КЛАСИКА В ПЕРЕКЛАДЕННІ ДЛЯ ДУХОВОГО ОРКЕСТРУ.			
14	Тема 1	«Панорама оркестру» Гаррі Джеймса у виконанні духового оркестру.	28
15	Тема 2	James Swearingen “ FLIGHT of VALOR”.	28
16	Тема 3	Музика до к/ф «Гладіатор» Ганс Ціммера	21
17	Тема 4	Франц фон Зуппе Увертюра «Поет і селянин»	28
Разом			105
Всього годин			210

IV курс

№	№ Теми	Тема	Кількість годин
7 семестр			
Змістовий модуль 5. УКРАЇНСЬКІ КОМПОЗИТОРИ XIX-XX ст.			
18	Тема 1	Два твори О.Кабаченка	28
19	Тема 2	Українська сюїта С.Місонжника	28
20	Тема 3	Б.Женін «Венеціанський карнавал» для саксофона альту з оркестром.	21
21	Тема 4	Л.Ревуцький «Хустина» кантата для мішаного хору, солістів та духового оркестру.	28
Разом			105
8 семестр			
Змістовий модуль 6. МУЗИКА СУЧАСНИХ КОМПОЗИТОРІВ.			
22	Тема 1	Твори М.Скорика - переклад для духового оркестру.	21
23	Тема 2	Симфонія №1 В.Рудчака	21
24	Тема 3	Деніко Владигеров «Дойна» для кларнета та 4-ох труб з оркестром.	21
25	Тема 4	Твори для забезпечення ритуалів.	21
26	Тема 5	Оркестрове дефіле.	21
Разом			105
Всього годин			210

Самостійна робота

I курс

№	№ Теми	Тема	Кількість годин
1 семестр			
Змістовий модуль 1.			
1	Тема 1-4	Ознайомлення з музичною творчістю М.Ф.Колесси, порівняльна характеристика виконавських шкіл початку ХХ ст.	100
2	Підготовка до підсумкового контролю		5
2 семестр			
Змістовий модуль 2.			
3	Тема 1-4	Представники Київської виконавської школи, стилістика, особливості інструментарію духових оркестрів України та Європи.	100
4	Підготовка до підсумкового контролю		5
Всього годин			210

II курс

№	№ Теми	Тема	Кількість годин
3 семестр			
Змістовий модуль 1. УКРАЇНСЬКА КЛАСИКА В ПЕРЕКЛАДЕННІ ДЛЯ ДУХОВОГО ОРКЕСТРУ.			
1	Тема 1-4	Ознайомлення з музичною спадщиною українських класиків	42
2	Підготовка до підсумкового контролю		3
4 семестр			
Змістовий модуль 2. ЗАРУБІЖНА КЛАСИКА В ПЕРЕКЛАДЕННІ ДЛЯ ДУХОВОГО ОРКЕСТРУ.			
3	Тема 1-4	Ф.Шуберт, Дж.Россіні, Імре Кальман – стилістика	42
4	Підготовка до підсумкового контролю		3
Всього годин			90

III курс

№	№ Теми	Тема	Кількість годин
5 семестр			
Змістовий модуль 3. УКРАЇНСЬКА КЛАСИКА В ПЕРЕКЛАДЕННІ ДЛЯ ДУХОВОГО ОРКЕСТРУ.			
5	Тема 1-5	Ознайомлення з музичною спадщиною зарубіжних класиків – та особливості виконання творів у духовому оркестрі	42
6	Підготовка до підсумкового контролю		3
6 семестр			
Змістовий модуль 4. ЗАРУБІЖНА КЛАСИКА В ПЕРЕКЛАДЕННІ ДЛЯ ДУХОВОГО ОРКЕСТРУ.			
7	Тема 1-4	Творчість Гаррі Джеймса, Ганс Ціммера, James Swearingen, Ф. Шуберта	42
8	Підготовка до підсумкового контролю		3
Всього годин			90

IV курс

№	№ Теми	Тема	Кількість годин
7 семестр			
Змістовий модуль 5. УКРАЇНСЬКІ КОМПОЗИТОРИ XIX-XX ст.			
9	Тема 1-4	Ознайомлення з музичною спадщиною українських композиторів діаспори	42
10	Підготовка до підсумкового контролю		3
8 семестр			
Змістовий модуль 6. МУЗИКА СУЧАСНИХ КОМПОЗИТОРІВ.			
11	Тема 1-7	Творчість М.Скорика, О.Кабаченка, В.Рудчака та інших композиторів сучасності, специфіка виконання.	42
12	Підготовка до підсумкового контролю		3
Всього годин			90

6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сумарна шкала оцінювання здобувача з навчальної дисципліни

СУМА БАЛІВ ЗА ВСІ ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Шкала оцінювання здобувача з семестрового екзамену та поточного контролю

БАЛИ ЗА ВСІ ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ
45-50	A	відмінно
41-44	B	добре
37-40	C	
32-36	D	
30-31	E	задовільно
18-29	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-17	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерій оцінки є багаторівневим поняттям, яке стосується результату праці студента протягом певного часу.

Концертна діяльність студентського оркестру та реальна участь кожного з його членів є мірилом степені оцінки чи оцінювання.

Виконання оцінюється за наступною шкалою – відмінно, добре, задовільно, незадовільно.

Відмінно (А: 90–100). Найвище художнє враження.

Міцна виконавська воля та ритмоволя (стабільність виконання). Яскрава музикальність та артистизм;

Високий ступінь технічної майстерності: блискуча віртуозність, володіння звуковою палітрою.

Досконале виконання програми: високий рівень складності, розуміння стилю та жанру, професійне виявлення особливостей авторського тексту.

Висока працездатність.

Добре В (82-89), С (74-81) – Добре художнє враження.

Добра виконавська воля та ритмоволя (стабільність виконання), музикальність, артистизм,

Добрий ступінь володіння технічними ресурсами, володіння різноманітною звучністю.

Добре виконання програми: високий рівень складності, розуміння стилю та жанру, професійне виявлення особливостей авторського тексту.

Добра працездатність.

Задовільно (D (64-73), E (60-63)) – Посереднє художнє враження.

Середній ступінь обдарованості. Відсутність будь-якого з компонентів: музикальності, артистизму, виконавської волі, ритмоволі (часткова стабільність виконання).

Недостатнє володіння технічними ресурсами, різноманітною звучністю.

Задовільне виконання програми: середній рівень складності, розуміння стилю та жанру, недостатнє професійне виявлення особливостей авторського тексту.

Середня працездатність.

Незадовільно (FX (35-59)) – Незадовільнє художнє враження.

Відсутність будь-якого з компонентів: музикальності, артистизму, виконавської волі, ритмоволі (часткова або недостатня стабільність виконання).

Недостатнє володіння технічними ресурсами, різноманітною звучністю.

Незадовільнє виконання програми: недостатній рівень складності, нерозуміння стилю та жанру, непрофесійне виявлення особливостей авторського тексту.

Низька працездатність.

Незадовільно F (0-34) – Незадовільнє враження

Повна відсутність будь-якого з компонентів: музикальності, артистизму, виконавської волі, ритмоволі (часткова або недостатня стабільність виконання).

Відсутність володіння технічними ресурсами, різноманітною звучністю.

Незадовільне виконання: повне нерозуміння стилю та жанру, нерозуміння особливостей авторського тексту.

Досить низька працездатність.

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.
2. Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності.
3. Методи контролю (самоконтролю, взаємоконтролю), корекції (самокорекції, взаємокорекції) за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності.
4. Бінарні, інтегровані (універсальні) методи. *

* Жодна із запропонованих класифікацій не позбавлена недоліків. На практиці викладач з дисципліни «Оркестровий клас» (Духовий оркестр) інтегрує методи різних структур, утворюючи неординарні (універсальні) методи навчання, які забезпечують оптимальні шляхи досягнення навчальної і творчої мети.

8. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

1. Попередній контроль спрямований на виявлення знань, умінь і навичок студентів з творів, які будуть вивчатися.
2. Поточний контроль здійснюється під час практичних занять з метою перевірки засвоєння попереднього матеріалу і виявлення проблем опанування тими чи іншими навичками.
3. Тематичний контроль здійснюється періодично, після вивчення нової теми чи нового розділу і має на меті систематизацію знань та умінь студентів.
4. Підсумковий контроль проводиться в кінці семестру, а також після закінчення курсу на державному іспиті з диригування.

9. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Методичне забезпечення

1. Колесса М. Основи техніки диригування. - К., 1973. – 387 с.
2. Корницький Є. Зарубіжна вокальна музика. – Т., 2003. – 352 с.
3. Червоний А., Дrajниця Л. Інструментознавство. – 1994. – 155 с.
4. Горбаль Я., Горбаль В. Методика репетиційної роботи з оркестром. 2020. – 127 с.

5. Френсіс Маркет. Інновації оркестрової музики. Переклад з англійської Горбаль В. 2018 р. 15 с.
6. Горбаль Я.М., Горбаль В.Я. Традиції та новаторство сучасних виконавсько-виражальних засобів при грі на духових інструментах Л., 2018. - 4-19 с.
7. Горбаль Я.М., Горбаль В.Я. Методика проведення індивідуальних занять з гри на духових та ударних інструментах Л., 2019. - 5-73 с.
8. Горбаль Я.М., Горбаль В.Я. Характерні особливості сучасного духового ансамблевого виконавства Л., 2019. – 7-26 с.

Рекомендована література

1. Roger Bartsotti «Trombones on Broadway» соло для тромбона з оркестром.
2. Деніко Владигеров «Дойна» соло для кларнета та 4-ох труб з оркестром.
3. А.Лара «Гранада» для тенора та оркестру
4. А.Кос-Анатольський Увертюра «Гаудеамус»
5. Дж.Россіні «Увертюра «Сорока злодійка»
6. Імре Кальман «Арія Сільви» з оперети Сільва для сопрано з оркестру
7. Франц фон Зуппе Увертюра «Поет і селянин»
8. М.В.Лисенко Увертюра до опери «Тарас Бульба»
9. J.J. Richards March «Emblem of Unity»
10. Johann Schrammer Марш «Відень є Відень»
11. К.В.Глюк Увертюра до опери «Альцеста»
12. Е.Гріг «Хо́да гномів»
13. Ганс Ціммер Музика до к/ф «Гладіатор»
14. Francis Lai «Love Story»
15. Ф.Шуберт «Ave Maria» для труби з оркестром
16. Ф.Шуберт «Незакінчена симфонія» частина 1
17. Л.Ревуцький «Хустина» кантата для мішаного хору, солістів та духового оркестру.
18. Ernesto Lecuona «Malaguena»
19. А.Кос-Анатольський Увертюра «Заграва»
20. Cole Porter «I Love Paris»
21. A.L.Webber Selections form «CATS»
22. А.Білошицький «Погляд в древній Київ»
23. С.Місонжник «Українська сюїта»
24. Дж.Верді «Brendisi» для мішаного хору, солістів та духового оркестру.
25. Гулак Артимовський Вступ до опери «Запорожець за Дунаєм»
26. Гаррі Джеймс «Панорама оркестру» у виконанні духового оркестру
27. James Swearingen “FLIGHT of VALOR”.
28. Ярослав Горбаль «Українські візерунки» на тему української пісні «Добрий вечір дівчино»
29. Jogan Richards MARCH «EMBLEM OF UNITY»

30. Горман О. Репертуарний збірник для військових оркестрів.- Л.:ЛІСВ, 2007.- ч.1.-77 с.
31. Горман О. Репертуарний збірник для військових оркестрів. - Л.:ЛІСВ, 2008.- ч.2.-115 с.
32. Горман О. Репертуарний збірник для військових оркестрів. - Л.:НАСВ, 2015.- ч.4.-142 с.
33. Деркач В., Рабійчук С., Дяченко О. Репертуарний збірник для військових оркестрів. – К.: ВМУ, 2006. – 181 с.
34. Дж. Верді Увертюра до опери «Сила долі»
35. Горбаль Я.М., Горбаль В.Я. Репертуарний збірник для духового оркестру Випуск 1. Л.- 2019. – 4-103 с.

Інформаційні ресурси

<http://notes.tarakanov.net/winds.htm>.